

Записи из Стамбола (2)

ПУДИНГ ШОП

Гордин Лакас

У поверењу, бар вама могу да приznam, у мом сећању на Истанбул, престаје јасна хронологија догађаја и ликовна, све се то меша као у некој измаглици, као и сама прецизна топографија града. Можда је кључни разлог томе што ћу у овај град још неколико пута свраћати, па се мало измешало оно што је било пре и оно што је било касније, као што се у међувремену много тога у њему брзо мењало, од изградње огромног моста према азијском делу града, па до изгледа становника, гостију, продавница, аутомобила, тргова и зграда. Но, дах би се држао бар једне сигурне тачке у мом казивању почећу од описа места, где сам већину мојих првих сазнања о граду стекао и највећи број чудних људи упознао, места која ће постати кутак у коме сам се брзо осетио као код куће и где сам свраћао се бар једанпут дневно, било на ручак, разговор или пиће. Уз све то, ако ћемо се држати временског јединства радње, што ми не беше намера, то је било прво коначиште где сам своје уморне ноге спустио, где сам дакле, онако уморан и прљав сео и хладно пиво наручио. Но, признајем, нисам ту случајно доспео, о овоме чудном прибежишту још раније сам понешто чуо, а знао сам и где треба да га тражим. Тако сам се у мрклој ноћи нашао у чувеном Пудинг шопу.

Шта је Пудинг шоп, запитаће се можда читалац, па чак и неки туристички зналац из пакет-аражмана. Одмах ћу да одговорим. Наизглед, то је само једна посластичарница у доњем делу и ресторан на галерији, у реду зграда, преко пута велике травнате површине која окружује највећу дамију у Истанбулу. Само име, Пудинг шоп, то вам је левантинска довитљивост – Турци, иако сами баштинници и конзументи највећих источњачких послastiца, баклава, рахатлука, кадаифа, тулумби, урмашица, сутлијаша, туфахија, кандираних урми, ћеген халви и ко зна чега све не, досетише се да странцима, поготово Британцима и Немцима, одмах понуде оно на шта су они навикли – прави анемични енглески пудинг, на који су острвљани тако поносни. И тако на само пар стотина метара од Султан Ахметове дамије могли сте још шездесетих година, у време прве најезде дуг-косих путника на Исток, добити енглески чај и пудинг, као и помфрит, нешто попут хамбургера и кеџап. Међутим, да је остало само на томе, не би се ово место прославило. Оно је постало нешто попут некадашњих најзначајнијих ханова на путу свиле. Дакле Пудинг шоп је зборно

место, већ деценијама, оних који иду у Авганистан и Индију, и опет оних који се отуда, опаљени од сунца, измршавели, у сандалама на босим ногама и непалским кратким целабама, враћају. Преко пута ове, споља ни по чему нарочито издвојене гостионице стоје паркирани комбији, ципови и аутомобили којима светска братија креће на пут, место одакле полази и чувени Magic Bus, који вас вози до Кабула за 35 а Делхија за 50 долара, цене су из оног времена, али ни то не значи много, пошто ионако нема икакве гаранције да ћете заиста овим аутобусима тамо и стићи. Као што алпинисти имају у подножју планине место где се сусрећу експедиције, допуњује опрема, размењују мапе и водичи, тако и ово место има улогу информационог центра, места где све сазнате – пошто је возна карта до Техерана, колико се дуго путује, како се добија попуст на железници, да ли се може стићи аутобусом од Кандахара до Кабула или су сви путеви завејани, где одести у Техерану, где се у овим земљама може пити вода, а где се пије само чај, шта да радите када добијете дијареју, шугу, маларију, или не дај боже нешто горе од тога. Стотине питања оних који опремљени огромним ранчевима, цокулама, доларима, маркама и фунтама овде стижу, и исто толико одговора оних који се враћају и имају у завежљају само једно ћебенце, широке димије и хладнокрвност и спокој оних који су се свачега нагледали и свашта искусили. Има ту физиономија из целог света, поносних Сика са црним брадама и пажљиво увијеним чалмама, знатичељних Американаца управо пристиглих са колеџа, веселих бујних плавокосих Холанђанки као са Рубensoвих слика које се кикоћу уз пиво и наздрављају младим Стамболијама који их гледају зажареним очима, скептичних Енглеза који сталожено пуше лулу и ништа не примећују око себе, као да седе у пабу преко пута своје куће, ту је и неко весело друштво Италијана, нека огромна породица састављена од мноштва младих парова са децом, довикују се и сви заједно смеју. Ко би се сетно свих тих ликова, који се ионако из дана у дан мењају, то је мала вавилонска кула где се говоре разни језици, ваде различите валуте, расправља и распитује о свему. Свако се свакоме може обратити, нико се због тога неће наљутити, сви су овде као неко велико, измешано братство разних раса и сталежа, образовања и знања. Ипак ту највише има младих, мада се нађу и понеки седокоси старац са дугим белим репом или нека повелика турска породица састављена од свих генерација. Но, има се утисак да се ипак главни део публике, бар овде ослободио сујета, омразе и

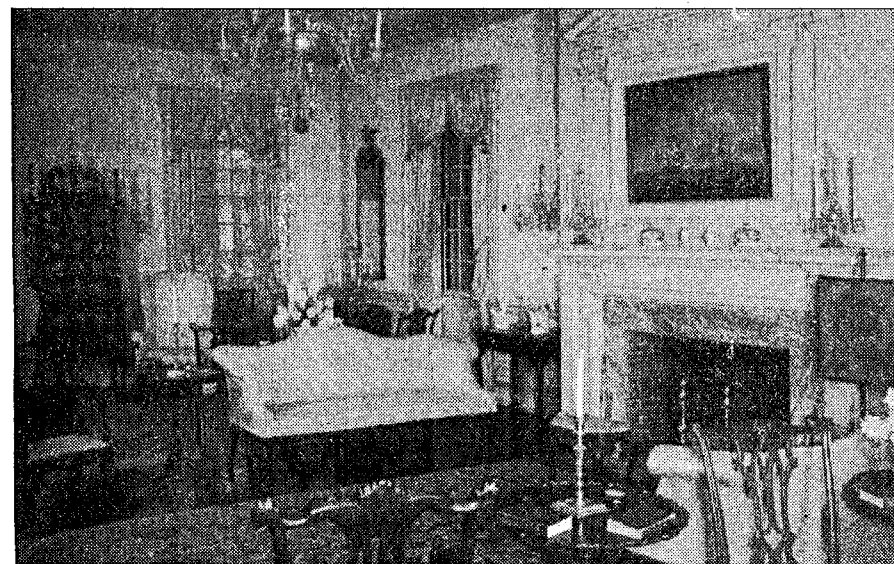
нетрпељивости. Можда је свему криво то што су већина присутних овде путници који су иза себе одавно оставили старе бриге и напустили амбиције што их некада изједаше. Отиснувши се давно овде до Босфора, као да су их завеле песме сирена, изазивајући у њиховим разбарушеним веселим главама дубок заборав. Као да се мало ко у овој гунгули сећа шта је било јуче, нити размишља о ономе шта ће се догодити сутра. Чују се само куцање чаша, наздрављање, кикот, грохотан смех и цика. Смех се заразно шири од стола до стола, има се утисак да су сада ово путници на палуби неког пијаног брода, који као да су заувек заборавили на све бриге света.

и могао је цабе да их једе до миле воље. Довољно је да Мехмета неки Европљанин, који је оставши без марјаша негде у Индији привремено стекао све навике клошара, назове аркадаш, и да се велико Турчиново срце потпуно растопи, и да он сам похита да за то тек стечено пријатељство донесе пуну телсију сарми и да сатима са њим седи.

Нико од гостију не зна како је Мехмету пало на памет да први и једини у то време отвори механу за овакве путнике, дакле оне плитких џепова, али је очито да му се то добротинство стотруко вратило. Он је, као добар домаћин и човек, омогућио овде гостима све, да купују и продају шта имају, да

пређашње обавезе, цртају и планирају маршруте заједничких путовања, препродају лажне повластице. Карактер посетилаца је такав да се смишљају нови планови, размењују мапе, продају или поклањају старе ствари. Отуда непрестан жагор, смех, усклици изненађења, узвици одобравања, препознавање старих пријатеља, дивљење према свему што је ново и другачије. Има ту свакојаквих слушалаца и говорника, оних који запиткују и оних који ћуте, гледалаца и гледаних, галерија несуђених јунака и јунакиња још недођених авантура. Највеселији су новајлије; наивни, они стално нешто запиткују, нешто би да сазнају и нечему се чуде. Њима насупрот обично седе ћутљиви путници дојени, поцрнели и омршавели да их рођена мајка не би познала, обучени у танке свиленкасте извезене тунике, огрнути изношеним кафтанима или увијени у поцепане авганистанске бунде. Као да су попримили источњачки мир, преврћу бројанице кроз прсте или нешто у себи мрмљају, језик као да им је отврдно, па тешко и споро одговарају. Ипак, треба и њих разумети, изгледа да су се заситили бескрајног пута преко бескрајно сиве и пуне Анатолије, пешчаних и камених пустиња Персије, натруцкали су се они за цео живот у расклиматаним аутобусима дуж авганистанских гудура, находали и напешачили снежним врховима Кашмира, наскитали по градовима-мравињацима попут Делхија, Карачија и Калкуте, заситили чак и плавог етера далеких Хималаја.

Ту, на једном зиду, стоји огласна табла. На њој је мноштво рајснудлама закачених цедуља. Неко продаје раздрндани комби за 200 долара, налази се ту преко пута, вероватно је прокрстарио путевима разним, какви се само у овом делу света могу наћи, и сада би власник хтео да га се отараси. На другом папиру неки Каспер упућује поруку Фридриху да је отпутовао из Истанбула крајем септембра и да ће следећу поруку наћи у хотелу "Амир Кабир" у Техерану. На трећој цедуљци неко распродаје ствари, ранац, врећу за спавање, ципеле, јакну, све за 15 долара. Кери Мајлс продаје авионску карту за Дамаск. Кирстен и Јан траже превоз за Кабул. И тако редом, неке поруке су избледеле, слова се више не разазнају, ни онај ко их је писао више не зна шта је забележио. Ко ће се где пронаћи, остаје само да нагађамо. Неки ће се вратити као просветљени Хари Кришнини следбеници, неки ће остати исти, а неки ће заувек нестати међу колибама од блата и трске.

Енглеска, 1762. године

Највише од свих као да ужива газда овог чудног бирцуза. Велик, гојазан Турчин, масне коже и таласасте црне косе са понеким седим праменом, задовољно се смешка његово црвено лице док тамне очи само лете по лицима свих гостију истовремено. Он се чини као неки добри дух из Аладинове чаробне лампе, јер свима угађа и за сваког има неку лепу реч. Појављује се увек када је неопходан, када избије нека свађа, разбије се чаша, неки гост протестује, или се неко за нешто распитује. Мехмет, тако се звао, све проблеме у тренутку решава. Довољно је само да махне руком, јер му гојазност не дозвољава да се брзо креће, а његови момци већ знају како треба да поступе, било да донесу јело, да притрче новом госту по наруџбу, да пресретну заборавног госта који покуша да нестане у сплету околних улица. Најлепше од свега је у Пудинг шопу било то што је ту свако био једнако добродошао, или је бар нама тако изгледало. Ко није могао да плати за јело, а углавном су му гости били омршавели странци, добијао је пред затварање плех са остацима баклава или кадаифа

уговарају послове, отворе праву интернационалну мењачницу. И то све без икаквих пореза и папира, контроле и пристомотре. Не само да се ту јело могло платити оним новцем који путник поседује него је то било место где су се размењивале и препродавале све валуте које се користе од Шведске до Бангладеша. Али пре свега се то односило на чудне новчанице са Истока, разних боја и орнамената, исписаних арапским или санскритом, које обично нико није ни примао ни признавао ван земље где су одштампане. Но на овој слободној берзи се могло све, да се купе иранске ријали, продају пакистански пијастри или мењају индијске рупије за турске лире или неку другу валуту. Неко је долазио са хрпом ирачких динара, други је из џепа вадио подеране авганистанске афгане, трећи је однекуд нудио преостале драхме, све је то налазило свога купца, ако не на лицу места, онда у малим дућанима на базару, куда их је Мехмет упућивао.

Али се тиме варијетети размене ни издалека не исцрпљују. Јер ту се истовремено размењују и адресе, склапају познанства за пола сата, заборављају